

UNIwersytet IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

SERIA PRAWO NR 174

MARZENA KORDELA

ZASADY PRAWA

STUDIUM

TEORETYCZNOPRAWNE

POZNAŃ 2012

Spis treści

WSTĘP	9
ROZDZIAŁ I. WYBRANE KONCEPCJE ZASAD PRAWA	13
1. „Ogólne zasady prawa”	13
1.1. Wprowadzenie	13
1.2. Ogólne zasady prawa jako obowiązujące normy prawne	14
1.3. Rola zasad w tworzeniu, interpretacji i stosowaniu prawa	17
1.4. Ogólne zasady prawa jako postulaty systemu prawa	20
1.5. Zakończenie	21
2. Zasady prawa. Ujęcie strukturyzujące	21
2.1. Wprowadzenie	21
2.2. Charakter semiotyczny zasad	23
2.2.1. Zasady jako wypowiedzi ujmowane opisowo	23
2.2.2. Zasady jako wypowiedzi dyrektywne	25
2.2.3. Zasady jako wypowiedzi oceniające	30
2.3. Obowiązki zasad	30
2.4. Nadrzędność zasad w systemie	32
2.5. Rodzaje przepisów formułujących zasady	34
2.6. Zakończenie	35
3. Zasady prawa jako zdania prawne	36
3.1. Wprowadzenie	36
3.2. Zdania prawne	37
3.2.1. Typy zdań prawnych	37
3.2.2. Zasady. Pojęcie zastane	38
3.2.3. Zasady. Pojęcie zmodyfikowane	39
3.2.3.1. Zasady prawa w ujęciu statycznym	39
3.2.3.2. Zasady prawa w ujęciu dynamicznym	41
3.3. Zakończenie	43
4. Zasady jako wiążące standardy	44
4.1. Wprowadzenie	44
4.2. Reguły, zasady, dyrektywy polityczne	48
4.2.1. Kontekst funkcjonowania	48
4.2.2. Reguły	48
4.2.3. Zasady	50
4.2.3.1. Cechy zasad ujawniane w akcie stosowania prawa	54
4.2.3.2. Treść zasad	55
4.2.3.3. Zasady jako podstawa rozstrzygnięcia	56
4.2.4. Dyrektywy polityczne	59
4.2.5. Zakończenie	61

5. Zasady prawa jako obiekt wyważania	61
5.1. Wprowadzenie	61
5.2. Zasady prawa	62
5.2.1. Definicja zasad	62
5.2.2. Teza optymalizacyjna	63
5.2.3. Prawo kolizji	65
5.2.4. Prawo wyważania	68
5.3. Zasady prawa jako składnik filozofii prawa	73
5.4. Zasady prawa jako składnik ogólnej teorii praw konstytucyjnych	77
5.5. Zakończenie	86
6. Zasady i reguły prawa w porządku normatywnych postulatów aplikacyjnych	87
6.1. Wprowadzenie. Założenia w sferze przyjmowanej koncepcji wykładni	87
6.2. Krytyczna analiza rozpowszechnionego ujęcia reguł i zasad	89
6.3. Definicja reguł i zasad	93
6.4. Definicja postulatów	96
6.5. Zakończenie	100
ROZDZIAŁ II. POJĘCIE ZASADY PRAWA	101
1. Zasada prawa jako postać nakazu realizacji wartości	101
2. Zasady na tle innych elementów systemu prawa	114
3. Zasady prawa a wartości	119
4. Wartości	124
ROZDZIAŁ III. DOGMATYCZNE PRÓBY PORZĄDKOWANIA PROBLEMATYKI OGÓLNYCH ZASAD PRAWA. WYBRANE KONCEPCJE W ŚWIETLE PRZYJĘTEGO POJĘCIA ZA- SADY PRAWA	150
1. Elementy systemowego ujęcia zasad prawa w prawie konstytucyjnym	150
2. Elementy systemowego ujęcia zasad prawa w procedurze karnej i cywilnej	156
3. Zakończenie	176
ROZDZIAŁ IV. WIELOZNACZNOŚĆ WYRAŻENIA „ZASADA PRAWA”	177
1. Wprowadzenie	177
2. Zasady prawa pojmowane opisowo	177
3. Zasady konstrukcji systemu prawnego	188
4. Zasady współzycia społecznego	194
5. Uchwały Sądu Najwyższego mające moc zasad prawnych	195
6. Zasady-definicje	196
7. Zasada jako prawidłowość	197
8. Zasady jako zwyczajowa nazwa dla elementów wyróżnionego systemu nor- matywnego	198
9. Inne zasady słuszności (szeroko rozumiane)	198
10. Zasady techniki prawodawczej	199
11. Zasada jako składnik nazwy złożonej, określającej jeden z kilku alternatyw- nych mechanizmów (konstrukcji) prawnych	199
12. „Zasady” jako termin techniczno-zbiorczy, dotyczący wszelkich rozstrzygnięć o charakterze nieproceduralnym	200
13. Zasady wiedzy	200
14. Zakończenie	202

ROZDZIAŁ V. OBOWIĄZYWANIE ZASAD	203
1. Znaczenie wyrażenia „norma <i>N</i> obowiązuje”	203
2. Status semiotyczny zwrotu „obowiązywanie”	207
3. Kryteria obowiązywania zasad	208
4. Zasady jako normy obowiązujące systemowo	226
5. Zakończenie	233
ROZDZIAŁ VI. SYSTEM ZASAD PRAWA	235
1. Wprowadzenie	235
2. System zasad jako system statyczny	236
3. Zdolność zasad do tworzenia systemu	248
4. Zakończenie	249
ROZDZIAŁ VII. KOLIZJE ZASAD PRAWA I METODY ICH ZNOSZENIA. ZARYS MODELU PROCEDURY WYWAŻANIA ZASAD PRAWA	250
1. Wprowadzenie	250
2. Zasady prawa jako efekt prawodawczego wyboru wartości	251
3. Model stosowania zasad	260
4. Zakończenie	269
ROZDZIAŁ VIII. UWAGI ZAMYKAJĄCE	270
ZAKOŃCZENIE	276
WYKAZ SKRÓTÓW	293
WYKAZ CYTOWANEJ LITERATURY	294
PRINCIPLES OF LAW. A STUDY IN LEGAL THEORY (Summary)	313